

El mapa obert dels exilis

L'UJI celebrà un seminari de literatura sobre els exilis valencians

LAIA MESEGUER
cuadernos@epmediterraneo.com
CASTELLÓ

L'exili és una de les més importants definicions de la cultura universal i de la vida social de cada país. No es pot entendre cap generació i cap esdeveniment sense l'emigració, el desterrament, l'èxode, l'exili. Ni es poden entendre les causes i les conseqüències de les tragèdies de les pasteres en el Mediterrani, ni les migracions de la fam d'Amèrica Llatina cap als Estats Units, ni el conflicte que sofreix ara mateix la població d'Israel i, sobretot, la de Palestina. «Cada llibre, cada cançó, cada imatge del segle XX ha resultat testimoni imprescindible del món real i quotidià dels exilis i de la memòria de la humanitat», segons va concloure Lluís Meseguer, en nom de l'organització de la darrera de les tres sessions del Seminari de Literatura Comparada, organitzat pel Departament de Filologia i Cultures Europees de la Universitat Jaume I.

En la conferència sobre *L'antifeixisme i la memòria democràtica de la Unió Europea*, organitzada com una Jornada d'Història i Memòria, Andreu Mayayo va reivindicar la imperiosa necessitat de l'assumpció col·lectiva de la memòria com a la màxima garantia social del progrés de la Unió Europea, justa-

Max Aub.

ment en l'any en què se celebra el 75é aniversari del Congrés de la Haia, i el 60é aniversari del tractat de l'Elisi, entre França i Alemanya. La pau, la reconstrucció de la vida d'Europa, s'havien de construir sobre els drets que donen coherència a les societats.

Els exilis d'Europa també s'han construït i reconegut amb la creació literària. Especialment, «donant veu a les perspectives silenciades, com les de les dones, per l'amor, la mort, la llibertat», segons precisà Rosario Raro en la seua ponència *Narrativa, género y memoria*, a partir dels testimonis del seu cicle de novel·les de la memòria, *El cielo sobre Canfranc* (Pla-

neta, 2022) i *Volver a Canfranc* (Planeta, 2015), referents sobre les vides de la ciutat del Pirineu com a lloc de trobada i llibertat durant la Segona Guerra Mundial. La novel·lista havia ja també involucrat l'exili i l'emigració en la vida diària, personal i col·lectiva, en *La huella de una carta* (Planeta, 2017) i en *Desaparecida en Siboney* (Planeta, 2019).

Una marca de la història

Finalment, en la sessió sobre *Els exilis valencians*, es va comprovar la constant de l'exili com a marca fonamental de la història del País, des de les veus dels poetes de Balansiya, de la figura històrica de Joan Lluís Vives, i sobretot, des de l'èxode valencià republicà de la Guerra d'Espanya, cap a França, la Unió Soviètica, i l'Amèrica Llatina. A Mèxic es va fundar el col·legi Lluís Vives, màxima expressió de l'educació no sotmesa a la dictadura.

En aquell mapa de la llibertat trobaren algunes de les realitzacions culturals i artístiques valencianes i hispàniques del segle XX. Entre elles, les obres de Max Aub, memòria, ironia, crítica i llibertat, poden ser conegudes a través del documental transmèdia *Max Aub Mapa*, de Fran Ruvira. Max Aub, el desterrat que ironitzava sobre la terrible guerra: «Lo maté porque era de Vinaroz», apareix com un mapa de mapes des del cinema i la literatura, en l'estela de *Sierra de Teruel* d'André Malraux en què ell col·laborà, i sumant la importància de la biblioteca i l'espai viscut, perdut i recobrat en la memòria: el mapa obert, personal i humà, dels exilis. ≡